

VIKBA32

Informační vzdělávání

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

2019

Organizace předmětu

- **Vzdělávací obsah předmětu**
  - Obsah pojmu informační vzdělávání (IV) v kontextu
  - Koncepty IV
  - Modely informační gramotnosti a jejich aplikace v IV
  - Cílové skupiny vzdělávání, jejich charakteristika, potřeby, bariéry
  - Kurikulární a strategické dokumenty v provazbě s IV
  - Učící knihovník - pedagogické a didaktické aspekty IV
  - Metodika IV se zaměřením na různé cílové skupiny

Organizace předmětu

- **Cíle předmětu z pohledu studenta**
  - **Teoretický:** získat dostatečné kompetence v odborném pojmosloví, modelech IG, standardech, didaktických a metodických přístupech k informačnímu vzdělávání
  - **Aplikační:** v dílčích krocích aktivizačními metodami výuky v jednotlivých hodinách získat kompetenci **navrhnout metodiku lekce IV, použitelnou v reálné edukaci**

Docházka

- Studenti prezenčního studia: **alespoň 50 %**
- Studenti kombinovaného studia: **alespoň 3x v termínech pro kombinované studenty: 27. 9. / 11. 10. / 1. 11. / 22. 11. / 13. 12.**
- Nezapočítávaná absence kvůli jiné vzdělávací povinnosti na KISKu)
- S případným problémem týkajícím se docházky se prosím na mě obračejte.

Organizace předmětu - úkoly

1a.) Hodnoticí (evaluační) zpráva – podmínkou je absolvování **prezenční či online** aktivity týkající se informačního vzdělávání v libovolné knihovně nebo vzdělávací či jiné instituci

NEBO

1b.) Evaluační zpráva – podmínkou je absolvování výuky připravené spolužákem např. na Křižovatce

NEBO

1c.) Zpracovaný polostrukturovaný evaluační rozhovor s učícím knihovníkem

Struktura zprávy: viz sylabus

- Studenti vloží **do Odevzdávárny v ISu nejpozději 21. 12. 2019**

Organizace předmětu - úkoly

2) Úkol syntetizující:

- **Návrh vzdělávací aktivity:**

- v konkrétním typu knihovny
- pro definovanou cílovou skupinu
- se vzdělávacím obsahem, který reflektuje modely a standardy IG nebo kurikulární dokumenty
- s návrhem evaluace

Syntetizující úkol je součástí ústní zkoušky, bude odevzdáván průběžně, vždy **nejpozději 5 dní před termínem zkoušky** (bude následně přidáno hodnocení od vyučující)

Organizace předmětu - úkoly

- **Varianta úkolu 1+2:**

Student/ka **v průběhu semestru připraví a zrealizuje** vzdělávací aktivitu týkající se informačního vzdělávání, k ní vytvoří metodickou přípravu

- nemusí dělat evaluační zprávu na jiné vzdělávání
- na tuto aktivitu může spolužák/spolužačka psát evaluační zprávu

Organizace předmětu

- **Ukončení předmětu**
  - Zpracované a včas odevzdané průběžné úkoly
  - Ústní zkouška (znalosti + rozprava)
- **Provazba předmětu s jinými předměty/ aktivitami KISKu:**
  - Terénní projekt
  - Praxe, stáže
  - Účast na konferencích
  - Publikace v oborových časopisech a na [Mediu](#)
- **„Prerekvizita“ předmětu**
  - informační gramotnost na úrovni **Kurzu práce s informacemi** (e-kurz MU)

Cíle předmětu z pohledu studenta

- **Reflektovat poptávku praxe** po pedagogicko-didaktických kompetencích knihovníků na pozici lektora informačního vzdělávání (korespondují s obsahovou náplní oboru ISK – absolvent bakalářského studia má mít znalost informační gramotnosti v kontextu současného celoživotního vzdělávání a koncepce knihoven)
- **Poznat širší perspektivu zahraničních i českých informačních politik, vzdělávacích a strategických dokumentů a modelů, které se týkají informačního vzdělávání a informační gramotnosti**
- **Porozumět informačnímu vzdělávání** jako cestě/procesu získání či výuky informační gramotnosti, a to v prostředí knihoven všech typů i v prostředí dalších paměťových i vzdělávacích institucí
- **Zužítkovat teoretické poznatky a postavit aktivity** informačního vzdělávání podle různých kritérií, s ohledem na cílové skupiny, témata apod., a tedy umět aplikovat didaktiku informačního vzdělávání s ohledem na praxi

Společná aktivita - pretest

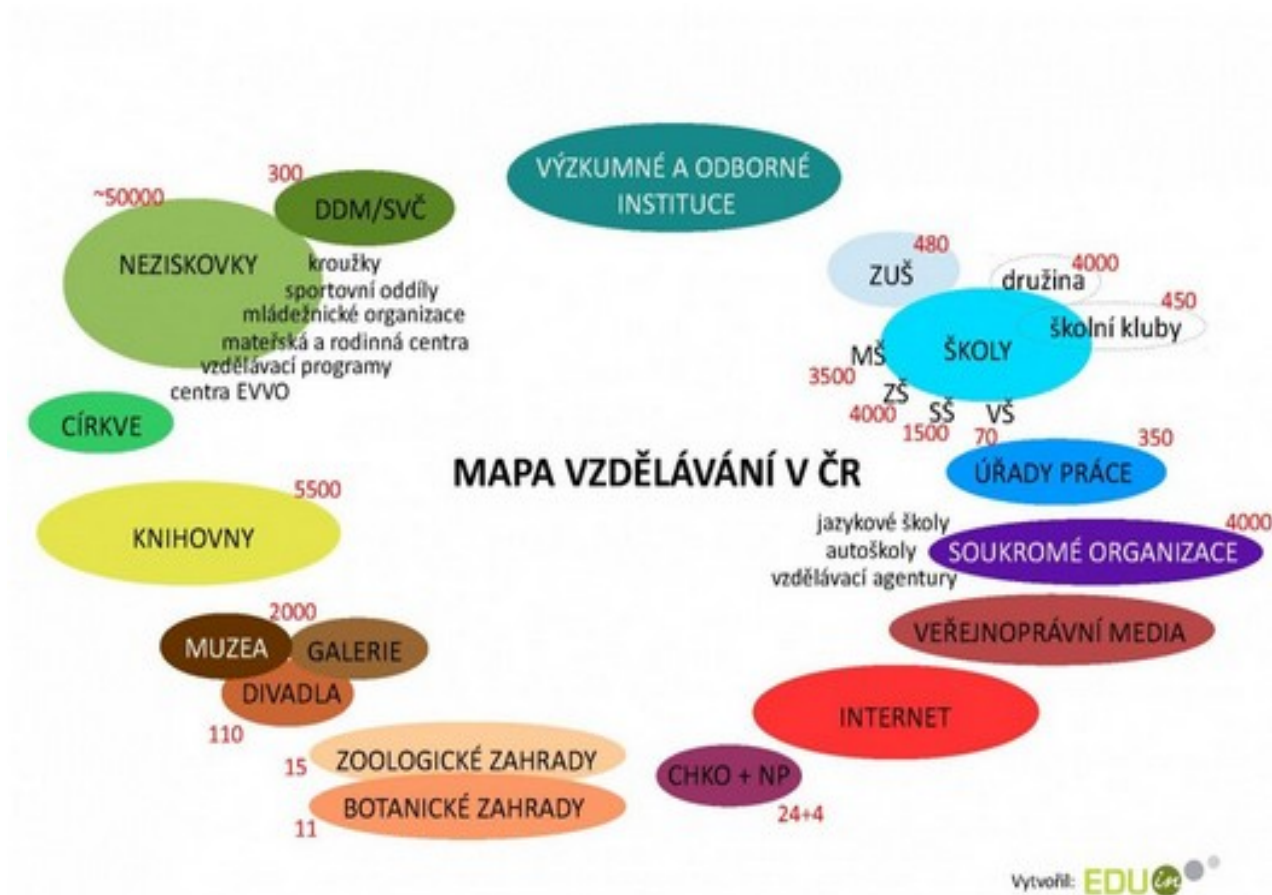
- **Zadání:**

- Vymyslete pro spolužáka pretest s 5 otázkami směřujícími k tématu předmětu
- Otázky jednoznačné – 3 uzavřené, 2 otevřené
- K testu si vymyslete klíč správných odpovědí
- Test zadejte spolužákovi a poté ho vyhodnoťte
- Vypracování a návrat textu do rukou tvůrce; hodnocení odpovědí
- Společná reflexe, záznam nejzajímavějších otázek na flip

Obsahová část úvodní hodiny (zbyde-li čas)

Vzdělávací prostředí v ČR

(dle společnosti EDUin)

Mapa vzdělávacích institucí a dalších institucí, které realizují v oblasti vzdělávání některé z aktivit v České republice

Základní terminologie

Informační vzdělávání

- **Proces vzdělávání k informační gramotnosti jedince i skupin** (cílový stav informačního vzdělávání)
- Vzdělávání k informační gramotnosti není jednorázovou záležitostí, není omezeno na určitou fázi vývoje osobnosti ani na určitý stupeň vzdělávání
- Je **celoživotní proces**
- Jedna ze stěžejních činností ve znalostní a informační společnosti
- Zásadní v rozvoji klíčových kompetencí pro kvalitní osobní i profesní život

Edukační obsah informačního vzdělávání = komplexní práce s informacemi

Informační vzdělávání dle studentů VŠ (TIV, KISK 2016)

Záležitost, se kterou se setkáváme každý den, ale mnozí v ní stále tápeme...

Informační vzdělávání je vzdělávání v oblasti toho, kde informace vyhledat, jak je zpracovat a efektivně předávat.

Informační vzdělávání je něco, co mi pomůže se lépe vyrovnat s výzvami mého studia:)

Informační vzdělávání vede k informační gramotnosti, která je potřebná ke zpracování širokého kruhu informací.

Snaha naučit někoho, aby dokázal pracovat s informacemi

Návod, jak pracovat s informacemi, aby to dávalo smysl a bylo to efektivní.

Informační vzdělávání není pojmem, je způsobem, jak žít.

Jedná se o vzdělávání v oblastech, která často nejsou součástí učebních osnov jednotlivých studijních oborů.

Základní terminologie

Informační gramotnost / information literacy / IG

- Obecně:
  - informační gramotnost je znalost a uvědomění si, kdy a proč potřebujeme informace (definování informační potřeby), kde můžeme informace najít a jak je máme vyhodnotit, použít a etickým způsobem sdělovat

Základní terminologie

Informační gramotnost - konkrétněji

Paul Zurkowski – poprvé použil pojem IG (1974)

- Informačně gramotný je jedinec *připravený používat informační zdroje při práci, který se při řešení problémů naučil využívat širokou škálu technik a informačních nástrojů stejně jako primární zdroje*

Odborná komise IVIG (Informační výchova a informační gramotnost) při AKVŠ (Asociaci knihoven vysokých škol) – po r. 2000

- Informační gramotnost chápána jako *funkční gramotnost v informační společnosti, společnosti založené na rozvoji technologií. K funkční gramotnosti proto přidáváme ICT gramotnost jako schopnost uživatelské práce s počítačem (a dalšími nástroji) a sítěmi (zejména internetem), zdůrazňujeme však, že práce s ICT je vždy práce s nástroji a podporuje ostatní složky informační gramotnosti.*

Základní terminologie

Informační gramotnost

- Nejčastěji používaná definice informační gramotnosti: zveřejněná roku 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (vytvořená v rámci Asociace amerických knihoven – ALA):
- **"K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu."**

Základní terminologie

Gramotnost - v přeneseném významu nějaká konkrétní znalost či dovednost, resp. soubor znalostí či dovedností

Funkční gramotnost (vztažená ke kulturnímu kontextu) - schopnost takové znalosti či dovednosti použít, schopnost aktivně participovat na světě informací

- zájem o ni od 50. let 20. století

Rozčleněna do tří složek:

- **gramotnost literární** - schopnost nalézt a porozumět informaci z textu
- **gramotnost dokumentová** - schopnost vyhledat a využít přesně definovanou informaci
- **gramotnost numerická** - schopnost manipulovat s čísly

+ jazyková gramotnost

+ **přesah** - etický přístup a znalost právních aspektů (použité zdroje je třeba citovat a zacházet s nimi s ohledem na autorské právo)

Základní terminologie

Přístup k informační gramotnosti dle IVIG

Informační gramotnost

Funkční gramotnost			
Literární gramotnost	Dokumentová gramotnost	Numerická gramotnost	Jazyková gramotnost
ICT gramotnost			

Etický přístup a právní povědomí k využívání informací

Základní terminologie

KLÍČOVÉ KOMPETENCE (dovednosti)

- integrované schopnosti a dovednosti uplatňované v profesním i osobním životě
- **nejsou striktně vázány na jednotlivý obsah učiva v** kurikulárních dokumentech (tedy dokumentech vytvářejících vzdělávací obsah / osnovy v primárním, sekundárním i terciárním školství), jsou **součástí obecného základu vzdělání jedince v informační společnosti:**
  - komunikativní dovednosti, včetně znalosti cizích jazyků; personální a interpersonální dovednosti;
  - schopnost řešit problémy a problémové situace;
  - schopnost využívat při řešení problémů matematických postupů;
  - **schopnost využívat informační technologie, pracovat s informacemi!**

Základní terminologie

Kompetence informačně gramotného člověka

- **identifikuje** informační **potřeby**,
- volí nejvhodnější **strategii pro získání** informací ,
- využívá odpovídající **zdroje** a informační systémy,
- v informačních zdrojích **vyhledá** požadované **informace**,
- získané informace **kriticky hodnotí**,
- informace vhodně **zpracuje a využije**,
- informace **zprostředkuje** jiným lidem v různých podobách a prostřednictvím různých technologií,
- **posuzuje morální a právní aspekty** využívání informací

Základní terminologie

Informační vzdělávání – kde se děje

Formální oblast vzdělávání:

- MŠ (preprimární stupeň), ZŠ (primární stupeň), SŠ (sekundární stupeň), VOŠ + VŠ (terciární stupeň)

Neformální oblast vzdělávání:

- knihovny, volnočasová centra, neziskové organizace, spolky apod.
- specifikum informačního vzdělávání: různé cílové skupiny mají rozdílné potřeby v tématech informačního vzdělávání a v míře osvojení kompetencí informačně gramotného jedince

Informální učení – individuální, každodenní, sebeurčující a sebeřízené učení

Formální školství a informační vzdělávání v celoživotním učení

- Počáteční vzdělávání musí tvořit základy k dalšímu vzdělávání, tzn. žáky vybaví **funkční gramotností a klíčovými kompetencemi** (komunikace, týmová práce, schopnost učit se, schopnost řešit problémy, ICT, informační gramotnost apod.) – nástrojem je výzkum OECD **PISA**
- Klíčové kompetence se dosud **nestaly integrální součástí kurikula** - jejich rozvíjení totiž vyžaduje zásadní změnu pojetí výuky

Základní terminologie

Informační gramotnost v prostředí VŠ

Jedna z nejvýznamnějších oblastí obecné akademické edukace

- **Cíle:**

- 1) **vybavit absolventa** vědomostmi a dovednostmi tak, aby měl lepší uplatnění na trhu práce,
- 2) aspekt **směřování dovnitř univerzity**, růst kvality a excelence VŠ (studenti budou schopni lépe dohledávat zdroje, samostatně se rozvíjet nebo psát lepší kvalifikační práce a grantové žádosti)
- 3) rozvoj **informační společnosti** směrem k aktivnímu občanství, kritickému myšlení či umění

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání

- Strategie **digitální gramotnosti** ČR do roku 2020 (platná od r. 2015), MPSV, MŠMT
  - http://www.mpsv.cz/files/clanky/21499/Strategie_DG.pdf
- Strategie **digitálního vzdělávání** do roku 2020 (platná od r. 2014), MŠMT
  - <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020>
- Strategie vzdělávací politiky ČR 2020
  - <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>
- Koncepce rozvoje knihoven na léta 2017-2020 + její implementace
  - <http://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2017-2020/>

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání - starší

Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha

- schválený vládou v r. **2001**
- rozvoj vzdělávací soustavy, avšak se zřetelem k celoživotnímu učení

„Vzdělávání pro každého po celý život“

- zaměřen na uspokojování vzdělávací potřeby dětí, mládeže a dospělých odpovídajícím usměrňováním kapacit ve školách a dalších vzdělávacích zařízeních
  - zajištěna dostupnost všech úrovní vzdělávání a poskytována spravedlivá příležitost k maximálnímu rozvoji různorodých schopností všech jedinců v průběhu celého života

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice - MŠMT v r. 2005, v r. 2007

- rozvoj celoživotního učení jako podmínky ekonomického a společenského rozvoje
- celoživotní učení nadřazeným pojmem pro počáteční i další vzdělávání
- v kontextu počátečního vzdělávání je **koncept celoživotního učení** stavěn do protikladu s tradiční jednorázovou, úzce zaměřenou přípravou na konkrétní povolání

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání

České dokumenty a publikace

- [Státní informační a komunikační politika e-Česko 2006. Praha: Ministerstvo informatiky České republiky 2006.](#)
  - iniciativa v rámci Akčního plánu *eEurope 2005*; objasňuje význam informační společnosti a její prioritní oblasti, mezi něž zahrnuje také informační vzdělanost, problematiku informační gramotnosti, e-learningu a řešení problému digital divide; součástí dokumentu je akční plán.
- [Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2007.](#)
  - dokument definuje základní pojmy, analyzuje současný stav v oblasti celoživotního učení v ČR, definuje priority dalšího vývoje a předkládá návrhy řešení. Pojem informační gramotnost se v dokumentu nevyskytuje.

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání

- [Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2006 - 2010.](#)
  - definuje hlavní úkoly rozvoje vysokého školství v určeném období v souladu se státní vzdělávací politikou; dlouhodobý záměr je každoročně aktualizován a doplňován; soustřeďuje se i **na celoživotní vzdělávání** a **distanční a kombinované** formy vzdělávání, které zvláště vyžadují jistou úroveň informační gramotnosti.
- [Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2011-2015. Praha: Ministerstvo kultury České republiky 2011.](#)
  - Koncepce zdůrazňuje úlohu knihoven v procesu **celoživotního vzdělávání** a podporu vzdělávání na internetu a navrhuje vytvářet podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti. V současnosti se připravuje koncepce na období 2016-20.
- [Koncepce informačního vzdělávání na vysokých školách v České republice. Doporučující materiál Asociace knihoven vysokých škol ČR. Praha: AKVŠ IVIG 2008.](#)
  - Koncepce je určena akademickým funkcionářům, vysokoškolským pedagogům a vysokoškolským knihovníkům; vysvětluje význam informační gramotnosti, zdůvodňuje implementaci informačního vzdělávání do učebních plánů, popisuje priority a opatření k jejich dosažení. Její součástí je návod, jak postupovat při přípravě projektů na podporu informační gramotnosti.

Strategické dokumenty pro rozvoj informačního vzdělávání

- Zahraniční strategické dokumenty týkající se rozvoje a podpory informačního vzdělávání a gramotnosti:

<http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1114&categoryId=1127>